

Sumari executiu

Negociacions de pau 2023. Anàlisi de tendències i escenaris és un anuari que analitza processos i negociacions de pau que van tenir lloc al món durant l'any 2023. L'examen de l'evolució i les dinàmiques de negociacions a nivell mundial permet oferir una mirada global sobre els processos de pau, identificar tendències i facilitar una anàlisi comparativa entre diferents escenaris. Un dels principals objectius del present informe és posar la informació i l'anàlisi al servei d'aquells actors que, des de diferents nivells, participen en la resolució pacífica de conflictes, incloent-hi les parts en disputa, mediadors, societat civil, entre d'altres. L'anuari també pretén visibilitzar les diferents fórmules de diàleg i negociació destinades a revertir les dinàmiques de violència i a canalitzar els conflictes per vies polítiques en nombrosos contextos. D'aquesta manera, es busca destacar, potenciar i promoure els esforços polítics, diplomàtics i socials destinats a transformar els conflictes i les seves causes de fons mitjançant mètodes pacífics.

Pel que fa a la metodologia, l'informe es nodreix principalment de l'anàlisi qualitativa d'estudis i informacions de nombroses fonts –Nacions Unides, organismes internacionals, centres de recerca, mitjans de comunicació, ONG, entre d'altres–, així com de l'experiència adquirida en investigacions sobre terreny. L'informe incorpora a més, de manera transversal, la perspectiva de gènere en l'estudi i anàlisi dels processos de pau.

Pel que fa a la seva estructura, la publicació està organitzada en sis capítols. En el primer es presenta un resum i un mapa dels 45 processos i negociacions que van tenir lloc el 2023, i s'ofereix una panoràmica amb les principals tendències a nivell global. Els cinc capítols següents aprofundeixen en l'anàlisi dels processos i negociacions de pau des d'una perspectiva geogràfica. Cadascun d'ells aborda les principals tendències de les negociacions de pau a l'Àfrica, Amèrica, Àsia i el Pacífic, Europa i l'Orient Mitjà respectivament i descriu l'evolució i dinàmiques de cadascun dels casos presents a les regions, incloent en relació a l'agenda de gènere, pau i seguretat. Al principi de cadascun d'aquests cinc capítols s'inclou un mapa en el qual s'assenyalen els països que han sigut objecte de processos i negociacions de pau el 2023.

Processos i negociacions de pau el 2023

ÀFRICA (18)	ÀSIA I EL PACÍFIC (10)	EUROPA (6)
Camerun (Ambazònia/Nord-oest i Sud-oest) Etiòpia (Oròmia) Etiòpia (Tigré) Etiòpia-Egipte-Sudan Eritrea – Etiòpia Líbia Malí Marroc – Sàhara Occidental Moçambic RCA RDC Senegal (Kazakhstan) Somàlia Somàlia – Somalilàndia Sudan ¹ Sudan del Sud Sudan - Sudan del Sud Txad	Corea, RPD - Corea, Rep. de Corea, RPD – EUA Filipines (MILF) Filipines (MNLF) Filipines (NDF) Índia (Assam) Índia (Nagaland) Myanmar Papua Nova Guinea (Bougainville) Tailàndia (sud)	Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh) Geòrgia (Abkhàzia, Ossètia del Sud) Moldàvia (Transnistria) Sèrbia - Kosovo Rússia - Ucraïna ² Xipre
	AMÈRICA (6)	ORIENT MITJÀ (5)
	Colòmbia (ELN) Colòmbia (EMC) Colòmbia (FARC) Haití Veneçuela Veneçuela-Guyana	Iran (programa nuclear) Israel-Palestina Palestina Síria Iemen

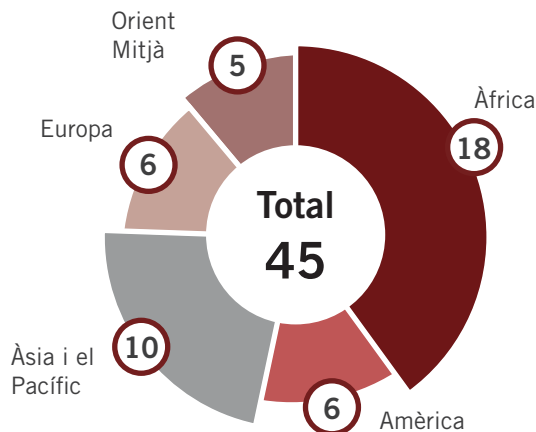
Negociacions el 2023: panoràmica global i principals tendències

Durant l'any 2023 es van identificar 45 processos i negociacions de pau a nivell mundial. La major part dels casos analitzats es va concentrar a l'Àfrica, que

va albergar 18 processos de negociació, equivalents a un 40% del total. Àsia i el Pacífic va ser la segona regió amb un major nombre de casos, amb un total de

1. El 2019 els tres processos i negociacions de pau que transcorrien al Sudan el 2018 es van reduir a un, a causa de la finalització de l'espai de diàleg nacional entre el Govern i l'oposició després de la conformació d'un Govern de Transició, així com a la fusió en un sol espai de negociació de pau dels casos de Darfur i les denominades "Dues Àrees" (Kordofan Sud i Nil Blau). El 2023 les negociacions han estat centrades en la resolució del conflicte armat nacional entre les Forces Armades i les forces paramilitars Rapid Support.
2. S'inclou Rússia-Ucraïna pel diàleg humanitari, el diàleg d'Ucraïna amb actors internacionals sobre àmbits del seu pla de pau i les iniciatives promogudes per diversos governs, si bé el 2023 no es van reprendre les negociacions político-militars entre les parts en conflicte.

Distribució geogràfica de les negociacions de pau

10, que representen un 23% de les negociacions el 2020. La resta de les negociacions es van distribuir entre Amèrica i Europa, amb sis casos cadascuna (13%) i l'Orient Mitjà, amb cinc (11%).

Es va identificar un augment en el nombre de processos i negociacions de pau analitzats a nivell mundial, seguint la progressió a l'alça dels dos anys anteriors (37 processos el 2021, 39 el 2022), tot i que sense assolir els nivells del 2018 i el 2019 (49 i 50 casos, respectivament). No obstant això, l'increment no va anar acompanyat de menors nivells de violència i conflictivitat armada global sinó que, per contra, aquest increment de processos de diàleg es va produir en un any marcat per l'augment del nombre total de conflictes armats actius (36 conflictes armats el 2023, enfront dels 33 del 2022) i per la intensificació de la violència a Israel-Palestina i en conflictes d'alta intensitat com Sudan, Malí, Sahel Occidental, RDC, Somàlia, Myanmar i Pakistan, entre d'altres, i que se sumen a altres conflictes amb evolució el 2023 similar a la de l'any anterior però amb nivells de violència alts, com Regió Llac Txad (Boko Haram), Etiòpia (Oròmia), Rússia-Ucraïna i Síria. L'increment en nombre de processos es va plasmar principalment al continent africà (18 casos el 2023 davant els 15 el 2022, 12 el 2021 i 13 el 2020). Els tres nous processos a l'Àfrica van abastar les negociacions entre el Govern Federal d'Etiòpia i representants del grup armat Oromo Liberation Army (OLA) a Tanzània; la represa de les converses entre Etiòpia, Egipte i el Sudan al voltant de la disputa de la Gran Presa del Renaixement Etiop (GERD); i el relançament dels contactes i les iniciatives internacionals per impulsar el diàleg i reconciliació entre Somàlia i Somalilàndia. D'altra banda, a Amèrica es van identificar dos casos més que l'any anterior, en iniciar-se un nou procés de pau a Colòmbia entre el Govern i el grup armat Estat Major Central (EMC) i en activar-se

Durant l'any 2023 es van identificar 45 processos i negociacions de pau a nivell mundial

En més de la meitat dels 36 conflictes armats el 2023 (53%) hi havia processos de diàleg i negociació

un procés de diàleg entre el Govern de Veneçuela i el de Guyana entorn del contenciós territorial per la regió de l'Esequibo. Finalment, a l'Orient Mitjà, després dels fets del 2023 i la crisi a Gaza, el cas d'Israel-Palestina torna a ser analitzat en la present edició de l'informe per tal d'abordar els intents de mediació i les iniciatives diplomàtiques al voltant de la crisi. El 2022 havia deixat de ser analitzat a causa del crònic estancament de les negociacions, suspeses des del 2014.

En 19 dels 36 conflictes armats actius durant el 2023 hi havia processos de diàleg i negociació en marxa, cosa que va representar el 53% dels casos. Va suposar una reducció respecte a l'any anterior, en què en un 58% dels conflictes hi havia negociacions. Aquest descens es va manifestar a l'Àfrica, on es va passar del 65% el 2023 al 55% de conflictes de la regió amb processos de diàleg, i a Àsia i el Pacífic, en què es va reduir del 55% al 44%. En canvi, a Orient Mitjà es va incrementar del 40% al 50% el percentatge de conflictes armats en què hi havia processos de diàleg, si bé un dels casos fa referència a Israel-Palestina, que va abastar iniciatives diplomàtiques i intents de mediació, amb una breu pausa en les hostilitats al novembre, però sense aconseguir-se ni un alto el foc ni una represa del procés formal negociador. En conjunt, l'elevat percentatge de conflictes armats amb negociacions va posar de manifest que són nombrosos els contextos en què les parts en conflicte exploren i obren vies de negociació en paral·lel als enfrontaments armats. En tot cas, en la seva majoria eren conflictes prolongats, en què els processos negociadors, també de llarga durada, enfrontaven greus dificultats per avançar cap a la finalització de les disputes armades.

Pel que fa als actors involucrats en els processos i negociacions de pau, en la totalitat dels casos els governs estatals eren una de les **parts negociadores**. Els governs dels respectius Estats van negociar o van mantenir contactes –de forma directa o indirecta– amb actors de diversa índole, en funció de les característiques del context, però que en termes generals van incloure grups armats (directes o a través de representants polítics, i en alguns casos mitjançant coalicions de grups armats), com va ser el cas de la majoria de negociacions a Àsia i el Pacífic; a una combinació de grups armats i actors polítics i socials, prevalent a l'Àfrica o a representants d'entitats polític/militars que busquen la secessió o un reconeixement com a territoris independents, casuística majoritària al continent europeu. En menor mesura, també es van identificar casos que involucraven governs i actors polítics i socials de l'oposició, com en alguns dels processos d'Amèrica. En un nombre important de contextos es van dur a

3 Escola de Cultura de Pau, *Alerta 2023! Informe sobre conflictes, drets humans i construcció de pau*. Barcelona: Icaria, 2023.

Conflictes armats i processos de pau el 2023

Conflictes armats amb processos de negociació (19)	Conflictes armats sense processos de negociació (17)
ÀFRICA (10)	ÀFRICA (8)
Camerun (Ambazònia/ Nord-oest i Sud-oest) -2018-	Burundi -2015-
Etiòpia (Oròmia) -2022-	Etiòpia (Amhara) -2023-
Etiòpia (Tigré) - 2020	Moçambic (Nord) -2017-
Líbia -2011-	Regió Txad (Boko Haram) -2011-
Malí -2012-	Regió Sahel Occidental -2018-
RCA -2006-	RCP (est - ADF) -2014-
RDC (est) -1998-	RDC (Oest) -2023-
Somàlia -1988-	Somàlia (Somalilàndia-SSC Khatumo) -2023-
Sudan -2023- ⁴	ÀSIA (5)
Sudan del Sud -2009-	Afganistan -2001-
AMÈRICA (1)	Índia (Jammu i Caixmir) -1989-
Colòmbia -1964-	Índia (IPC-M)-1967-
ÀSIA (4)	Pakistan-2001-
Filipines (NPA) -1969-	Pakistan (Balutxistan) -2005-
Filipines (Mindanao) -1991-	EUROPA (1)
Myanmar -1948-	Turquia (sud-est) -1984-
Tailàndia (sud) -2004-	ORIENT MITJÀ (3)
EUROPA (1)	Egipte (Sinaí) -2014-
Rússia - Ucraïna -2023- ⁵	Iraq -2003-
ORIENT MITJÀ (3)	Israel – Hezbollah –2023
Síria -2011-	
Iemen -2004-	
Israel – Palestina -2000-	

* Entre guions, any d'inici del conflicte

terme vies de negociació paral·leles o complementàries entre si, vinculat a un escenari global de conflictes armats i tensions sociopolítiques amb elevada complexitat quant a actors i disputes.

Respecte a les **terceres parts implicades en els processos de pau i negociació**, si bé en molts casos és possible identificar amb claredat els actors involucrats en activitats de mediació, facilitació i acompanyament, en altres ocasions aquestes tasques es realitzen de forma discreta o no pública. En la gran majoria de casos, 40 dels 45 processos de pau (89%), hi havia participació d'almenys una tercera part, percentatge similar al d'anys anteriors (90% el 2022). Es va constatar un any més el suport de terceres parts en processos amb formats diferents, tant en el marc de negociacions internes (30 de 34, equivalent a un 88%), com negociacions

internacionals (15 de 17, equivalent a un altre 88%). En alguns processos de pau (cinc) coexistien dimensions internes i internacionals, en tots ells amb suport de terceres parts. En clau regional, mentre el suport de terceres parts es produïa en la totalitat de les negociacions que van tenir lloc a l'Àfrica, Amèrica, Europa i l'Orient Mitjà, a Àsia i el Pacífic els processos amb terceres parts representaven el 50% dels casos. En aquest continent, les negociacions interestatals entre Corea del Nord i Corea del Sud i entre Corea del Nord i els EUA, així com les negociacions internes a Filipines (MNLF), l'Índia (Assam) i l'Índia (Nagalandia) transcorrien sense suport de terceres parts.

A la pràctica totalitat de casos que van comptar amb una tercera part hi havia més d'un actor exercint tasques de mediació o facilitació –36 dels 40, equivalent a un 90%.

4 En anys anteriors al Sudan s'identificaven dos conflictes armats diferenciats: Sudan (Darfur) -2003- i Sudan (Kordofan Sud i Nil Blau) -2012-. Ambdós conflictes, caracteritzats com a interns-internacionalitzats i motivats per Autogovern, Recursos i Identitat, s'analitzen en la present edició conjuntament dins del conflicte armat Sudan -2023-. Aquest fet es deu al fet que les dinàmiques del conflicte armat iniciat l'abril del 2023 entre les Forces Armades del Sudan (SAF) i el grup paramilitar Rapid Support Forces (RSF) afecten una gran part del país i, de forma particular, les regions del Darfur, Kordofan Sud i el Nil Blau. A més, els actors armats irregulars d'aquestes regions també participen activament en les hostilitats, prenent part activa en la contesa.

5 S'inclou Rússia-Ucraïna pel diàleg humanitari, el diàleg d'Ucraïna amb actors internacionals sobre àmbits del seu pla de pau i les iniciatives promogudes per diversos governs, si bé el 2023 no es van reprendre les negociacions politicomilitars entre les parts en conflicte.

Processos de pau i negociacions internes i internacionals, amb i sense terceres parts el 2023

Processos de pau	INTERNS					INTERNACIONALS	
	Negociacions directes sense terceres parts (3)	Negociacions amb terceres parts (30)	Diàlegs nacionals sense terceres parts (1)	Diàlegs nacionals amb terceres parts (0)	Altres formats (0)	Negociacions directes sense terceres parts (2)	Negociacions amb terceres parts (15)
ÀFRICA							
Camerun (Ambazònia/ Nord-oest i Sud-oest)		x					
Txad ⁱ		x	x				
Etiòpia (Oròmia)		x					
Etiòpia (Tigré)		x					
Eritrea – Etiòpia							x
Etiòpia – Egipte – Sudan							x
Líbia		x					
Malí		x					
Marroc – Sàhara Occidental							x
Moçambic		x					
RCA		x					
RDC ⁱⁱ		x					x
Senegal (Kazakhstan)		x					
Somàlia		x					
Somàlia – Somalilàndia ⁱⁱⁱ							x
Sudan ^{iv}		x					
Sudan – Sudan del Sud		x ^v					x
Sudan del Sud		x					
AMÈRICA							
Colòmbia (FARC)		x					
Colòmbia (EMC)		x					
Colòmbia (FARC)		x					
Haití		x					
Veneçuela		x					
Veneçuela – Guyana							x
ÀSIA I EL PACÍFIC							
Corea, RPD – Corea, Rep. de						x	
Corea, RPD – EUA						x	
Filipines (MILF)		x					
Filipines (MNLF)	x						
Filipines (NDF)		x					
Índia (Assam)	x						
Índia (Nagaland)	x						
Myanmar		x					
Papua Nova Guinea (Bougainville)		x					
Tailàndia (sud)		x					

i. En el cas de Txad, s'està duent a terme la implementació de dues iniciatives prèvies: l'acord de pau de Doha entre una part de la insurgència txadiana i el Govern, i la implementació dels compromisos assolits en el Diàleg Nacional Inclusiu i Sobirà (DNIS). A més, també hi ha un procés de concertació de la part de la insurgència que no va signar l'acord de Doha facilitada per la Comunitat de Sant' Egidio.

ii. En el cas de RDC hi ha dues negociacions de pau en paral·lel, que involucren, d'una banda, el Govern congolès i el Govern rwandès (procés de Luanda), i d'altra banda, el Govern congolès i diferents grups armats de l'est del país (procés de Nairobi), totes dues amb la participació de terceres parts.

iii. Tot i que la República de Somalilàndia no té un reconeixement oficial com a estat independent, aquest procés de pau és considerat internacional perquè aquesta regió té un reconeixement de facto com a entitat autònoma independent de Somàlia.

iv. El 2019 els tres processos i negociacions de pau que transcorrien al Sudan el 2018, es van reduir a un, a causa de la finalització de l'espai de diàleg nacional entre el Govern i l'oposició després de la conformació d'un Govern de Transició, així com a la fusió en un sol espai de negociació de pau dels casos de Darfur i les denominades "Dues Àrees" (Kordofan Sud i Nil Blau). El 2023 les negociacions han estat centrades en la resolució del conflicte armat nacional entre les Forces Armades i les forces paramilitars Rapid Support Forces.

v. Aquesta via de diàleg fa al·lusió a les negociacions per resoldre disputes intercomunitàries a la regió d'Abeyi i zones frontereres.

Processos de pau	INTERNES					INTERNACIONALS	
	Negociacions directes sense terceres parts (3)	Negociacions amb terceres parts (30)	Diàlegs nacionals sense terceres parts (1)	Diàlegs nacionals amb terceres parts (0)	Altres formats (0)	Negociacions directes sense terceres parts (2)	Negociacions amb terceres parts (15)
EUROPA							
Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh) ^{vi}		x					x
Geòrgia (Abjasia, Ossètia del Sud) ^{vii}							x
Moldàvia (Transístria)		x					
Rússia – Ucraïna							x
Sèrbia – Kosovo ^{viii}							x
Xipre		x					
ORIENT MITJÀ							
Iran (programa nuclear)							x
Israel – Palestina							x
Palestina		x					
Síria ^x		x					x
Iemen ^x		x					x

vi. El 2023 es va produir diàleg en dos àmbits. D'una banda, negociacions internacionals entre Armènia i Azerbaidjan sobre normalització de relacions, integritat territorial, delimitació de fronteres i rutes de transport, entre d'altres. D'altra banda, es van produir contactes entre Azerbaidjan i representants de Nagorno-Karabakh, tot i que van resultar fallits. L'ofensiva militar d'Azerbaidjan el 2023 va desmantellar les estructures de l'autoproclamada república de Nagorno-Karabakh i va portar l'èxode a la seva població armènia.

vii. El caràcter del procés de pau en relació a Abjasia i Osetia del Sud, així com el paper de Rússia en aquests conflictes i en el procés de pau està subjecte a interpretacions. Geòrgia considera Rússia actor en conflicte i part negociadora, mentre Rússia es considera tercera part.

viii. El procés de pau entre Sèrbia i Kosovo es considera internacional ja que tot i que l'estatus legal internacional encara és objecte de controvèrsia, Kosovo ha estat reconegut com a Estat per més d'un centenar de països. El 2010, la Cort Internacional de Justícia, en un dictamen no vinculant, va assenyalar que la declaració d'independència de Kosovo no violava el dret internacional ni la resolució 1244 del Consell de Seguretat de l'ONU.

ix. A Síria hi ha processos de negociació paral·lels que involucren terceres parts, algunes de les quals són considerades també com a actors en conflicte i parts interessades en la negociació.

x. El 2023 van continuar obertes les negociacions intra-iemenes a instàncies de l'ONU, tot i que durant l'any van tenir més protagonisme els contactes entre els al-houthistes i l'Àrabia Saudita.

Així, en la immensa majoria de casos hi havia un conjunt d'actors amb funcions de mediació, facilitació i suport al diàleg, en alguns casos amb fórmules col·legiades, complementàries i coordinades, i en d'altres, de manera creixent, amb fragmentació, dificultats de coordinació o competència. En contrast, en altres casos es va observar una única tercera part, com per exemple Noruega en el procés de Filipines (NDF), Nacions Unides en el diàleg a Papúa Nova Guinea, Malàisia a Tailàndia (sud) o l'ONU en la disputa al voltant del programa nuclear de l'Iran. En un context internacional de multiplicitat d'actors mediadors, aquests eren de tipologia diversa, destacant organitzacions intergovernamentals –com l'ONU, la UE, la UA i la IGAD, principalment– i Estats, així com també organitzacions religioses i actors de la societat civil, incloent-hi centres especialitzats. Els organismes intergovernamentals van tenir un paper predominant, excepte a Àsia i el Pacífic, on el seu protagonisme va ser escàs. En línia amb la tendència consolidada en els últims anys, l'ONU va ser la principal organització intergovernamental que va participar acompanyant processos de pau. Va estar present en diferents formats (enviats i representants especials i missions, principalment) i funcions de suport (mediació, co-mediació, verificació, supervisió d'alto el foc, assistència, acompanyament o bons oficis, entre d'altres) en 24 dels 45 processos identificats durant l'any i en 24 dels 40

casos que van comptar amb almenys una tercera part (53% i 60%, respectivament).

Va suposar una lleugera reducció respecte a l'any 2022, en què l'ONU va participar com a tercera part en el 54% del total de processos i en el 60% de diàlegs que van comptar amb almenys una tercera part. Un any més, va destacar el paper de l'ONU en els processos del continent africà, on donava suport a nou dels 18 casos: Txad, Líbia, Malí, Marroc-Sàhara Occidental, Moçambic, RCA, RDC, Somàlia, Sudan, Sudan-Sudan del Sud i Sudan del Sud. No obstant això, va suposar un descens respecte a l'any anterior (participació en un 50% dels processos a l'Àfrica el 2023, enfront del 73% el 2022), motivat per l'increment de processos al continent el 2023 i en els quals les parts en conflicte van optar per altres terceres parts, com a Etiòpia (Oròmia), Etiòpia-Egipte-Sudan i Somàlia-Somalilàndia.

Altres organitzacions internacionals i regionals van tenir també un paper destacat, especialment les organitzacions regionals en les seves zones d'actuació geogràfica. D'altra banda, juntament amb organitzacions intergovernamentals, un important nombre d'Estats es van involucrar en processos de negociació, sovint en un context de projecció d'interessos nacionals en una

conjuntura internacional de disputa per l'hegemonia entre potències. En línia amb la tendència constatada en anys anteriors, cal destacar el paper el 2023 de països de l'Orient Mitjà, com Qatar, l'Àrabia Saudita, els Emirats Àrabs Units (EAU), Omán i Egipte, que van exercir un paper rellevant en alguns casos a la mateixa regió i en d'altres en processos al continent africà.

Pel que fa a les **agendes de negociació**, cal tenir en compte les singularitats de cada cas i que no en tots els contextos els detalls dels temes en discussió transcendeixen a l'opinió pública. Novament la **recerca de treves, alts el foc i cessaments d'hostilitats** va ser un dels temes centrals de discussió en diversos processos de pau. Va ser un tema crucial en el context palestino-israelià ja en la primera part de l'any i després després de la significativa escalada en els nivells de violència a partir de l'octubre, que va activar múltiples iniciatives diplomàtiques a mesura que transcorrien les setmanes i s'incrementaven les alertes sobre la gravíssima crisi humanitària i la comissió de genocidi a Gaza. El cessament el foc va ser un assumpte rellevant també en les discussions sobre el futur de Iemen, on malgrat la ruptura de l'acord de treva propiciat per l'ONU, es va mantenir un cessament d'hostilitats de facto durant el 2023. A Amèrica, els acords d'alto el foc van ser centrals en els processos de diàleg tant amb l'ELN com amb l'EMC i d'aquests acords es van derivar diàlegs per a l'establiment de mecanismes de verificació del seu compliment. A l'Àfrica, els cessaments d'hostilitats i acords d'alto el foc van estar presents en diversos contextos, com a les regions etíops d'Oròmia i Tigré, Senegal (Casamance), Sudan o a l'RDC, en relació al conjunt de grups armats de l'est del país i en especial del M23. En contrast amb el 2022, en el segon any d'invasió de Rússia, els Governos de Rússia i Ucraïna no van reprendre negociacions entorn d'un possible alto el foc, amb posicions molt allunyades entre les parts.

D'altra banda, van destacar també temes relatius a l'autonomia, autodeterminació, independència, encaix territorial o reconeixement identitari de diferents minories. Va ser el cas de processos com el Camerun, Etiòpia (Oròmia), Etiòpia (Tigré), Malí, el Senegal (Casamance), el Sudan del Sud, Marroc-Sàhara Occidental, l'Índia (Assam i Nagalandia), les Filipines (MILF i MNLF), Myanmar, Papúa Nova Guinea (Bougainville), Tailàndia (sud), Armènia-Azerbaidjan (Nagorno-Karabaj), Xipre, Moldova (Transnistria), Sèrbia-Kosovo, entre d'altres. La majoria de negociacions al voltant d'aquestes qüestions van afrontar importants obstacles, atesa la negativa de molts Estats a acceptar fórmules de descentralització i reconeixement de sobirania. També es van abordar qüestions relatives a la **governança** dels països i transicions polítiques, repartiment de poder o processos electorals. A l'Àfrica, qüestions vinculades a la governança van estar presents en les negociacions en marxa en diversos contextos, com el Txad, Malí, l'RCA, Somàlia, el Sudan, Sudan del Sud i Líbia. Altres temes

en les negociacions van ser, com en anys anteriors, la **reforma del sector de la seguretat i el desarmament, desmobilització i reintegració (DDR) de combatents**. Van tenir una àmplia presència en processos del continent africà, com el Txad, Etiòpia (Tigré), Moçambic, Malí, l'RCA, l'RDC, el Senegal (Casamance), el Sudan, el Sudan del Sud i Líbia. Va sobresortir el cas del Sudan, on les diferències entre les parts militars entorn de la reforma del sector de seguretat, sobretot pel que fa als terminis per a la integració de les RSF a l'Exèrcit nacional unificat i l'establiment de l'estructura de comandament, va motivar l'increment de tensions que va desembocar en el conflicte armat entre les FFAA i el grup paramilitar RSF.

Respecte a l'**evolució dels processos i negociacions de pau**, el 2023 la majoria de processos de diàleg i negociació van patir retrocessos o serioses dificultats. Entre els retrocessos, en gran part de la mà d'escalades de la violència, a l'Àfrica van ser especialment notoris els casos de Malí i Sudan. A Malí, el reinici dels enfrontaments al nord del país entre les Forces Armades i els grups armats signataris de l'Acord de Pau d'Algèria del 2015 va posar en risc la continuïtat d'aquest. Al Sudan, l'inici d'un nou conflicte armat entre les Forces Armades Sudaneses (SAF) i el grup paramilitar Rapid Support Forces (RSF) va trencar les negociacions encaminades a aconseguir la transició política i instaurar un govern civil al país. A l'Àsia i el Pacífic, les relacions entre Corea del Sud i Corea del Nord es van deteriorar notablement durant l'any, fins al punt que tots dos països van suspendre l'acord de l'any 2018, en el qual, entre altres qüestions, tots dos països es comprometien a millorar les relacions bilaterals i a negociar activament en favor de la reunificació. A Europa, va sobresortir el retrocés relatiu a Nagorno-Karabakh, en què l'ofensiva militar d'Azerbaidjan va eliminar l'opció d'una solució negociada a la disputa, va forçar l'èxode de la població armènia de l'enclavament i va afegir un nou referent regional i global d'ús de la força per dirimir disputes. A l'Orient Mitjà, fins a finalitzar l'any diferents iniciatives no havien aconseguit un alto el foc permanent en relació a la crisi a Gaza, que va ser escenari d'un grau de violència sense precedents recents i que a finals de desembre continuava deteriorant-se.

Així mateix, nombrosos processos el 2023 afrontaven dificultats significatives i, en alguns casos, estancament. A l'Àfrica, els processos d'Eritrea-Etiòpia, Etiòpia (Oròmia), Etiòpia-Egipte-Sudan, Líbia, Marroc-Sàhara Occidental, l'RDC, el Sudan del Sud i el Sudan-Sudan del Sud es van veure afectats per nombroses dificultats, estancament i crisi. A l'Orient Mitjà, el procés a Síria continuava sense perspectives de sortida política al conflicte armat que, a finals d'any, registrava una escalada en els nivells de violència. A més, la situació a Gaza va tenir repercussions regionals en forma d'incertesa i majors dificultats en altres contextos. Així, a finals d'any les perspectives relativament positives en

Principals acords de 2023

Procés de pau	Acords
Colòmbia (ELN)	El Govern de Colòmbia i l'ELN van assolir al juny l'Acord de cessament al foc bilateral nacional i temporal pel qual es van comprometre a posar fi a les accions ofensives. L'acord tenia una vigència inicial de 180 dies i es va pactar el seu inici a partir del 3 d'agost de 2023. L'acord també contemplava la conformació d'un Mecanisme de Monitoratge i Verificació.
Colòmbia (EMC)	El Govern de Colòmbia i l'EMC van aconseguir a l'octubre l'Acord de cessament el foc bilateral temporal de caràcter nacional i territorial, que va permetre donar començament oficial a les negociacions de pau. Es va acordar una vigència inicial de l'alto el foc des del 16 d'octubre de 2023 fins al 16 de gener de 2024 i es van acordar també els protocols del Mecanisme d'Observació, Monitoratge i Verificació.
Filipines (NDF)	Després de sis anys de paràlisi en el procés de negociació, a finals de novembre, el Govern de Filipines i l'NDF van signar el Comunicat Conjunt d'Oslo, en el qual es comprometen a una resolució pacífica del conflicte armat i a establir un marc negociador que condueixi a un acord de pau.
Israel – Palestina	Després de la mediació de Qatar, amb el suport d'Egipte i els EUA, el Govern israelià i Hamas van arribar a un acord de suspensió temporal d'hostilitats que es va mantenir vigent entre el 24 i el 30 de novembre de 2023. L'acord inicial contemplava una durada de quatre dies, període en què estava previst que es produís l'alliberament de 50 hostatges capturats per Hamas a canvi de l'excarceració de 150 presoners palestins. El mecanisme, que estava dissenyat per engegar una extensió de l'acord més enllà d'aquest període inicial, també contemplava l'accés d'ajuda humanitària i combustible a la Franja de Gaza. L'acord es va ampliar, primer per 48 hores i després per uns altres 24, i va derivar en l'alliberament de més d'un centenar de persones retingudes per Hamas –86 israelians i 24 estrangeres– i l'excarceració de prop de 240 dones i menors palestins, bona part d'ells detinguts per Israel sota la polèmica figura de “detenció administrativa”. L'intercanvi va ser assistit pel Comitè Internacional de la Creu Roja.
Senegal (Casamance)	Al maig es va informar de la signatura d'un acord de pau amb una de les faccions del Moviment de les Forces Democràtiques de Casamance (MFDC), l'anomenada Diakaye Faction. A la signatura de l'acord hi van assistir, entre d'altres, l'enviat del president del Senegal, Macky Sall, alcaldes de Ziguinchor; Bindiona i Dououlou, la comandant de la facció Diakaye, Fatoma Coly, i membres de la comunitat internacional. En els últims tres anys, organitzacions de la societat civil amb seu a Ziguinchor dedicades a la construcció de la pau a la regió del Senegambia organitzades a la Coordinadora d'Organismes Subregionals per a la Pau a Casamance (COSPAC) han estat mediant entre les parts. El pacte preveu el desarmament i la reintegració de combatents, la implementació de projectes de desenvolupament a la regió de Casamance, el lliurament de certificats de naixement a les persones que no van poder tenir accés a causa de la inestabilitat, així com mesures per garantir el retorn pacífic de totes les persones refugiades.
Sèrbia – Kosovo	El president de Sèrbia i el primer ministre de Kosovo van donar suport verbal a l'Acord sobre la Via cap a la Normalització de les Relacions entre Kosovo i Sèrbia, el 27 de febrer, així com al seu annex d'implementació (Acord d'Ohrid), del 18 de març, tots dos proposats per la UE i recolzats per Kosovo i Sèrbia en el marc del procés de diàleg facilitat per la UE. L'acord de febrer, d'11 articles, incloïa aspectes com el compromís de reconeixement mutu dels seus respectius documents i símbols nacionals –sense exigir a Sèrbia el reconeixement formal de Kosovo com a Estat–; la no objecció per Sèrbia a l'ingrés de Kosovo en organitzacions internacionals; el compromís d'ambdues parts d'establir modalitats i garanties per a un “nivell apropiat” d'autogovern per a la comunitat sèrbia de Kosovo; l'obligació d'implementació d'acords anteriors; i la continuació del diàleg facilitat per la UE per assolir un acord legalment vinculant de normalització integral de les relacions. L'annex de març incloïa aspectes de contingut i procedimentals. No obstant això, malgrat el suport verbal a l'acord i annex, molt ràpidament es van posar de manifest les dificultats, de la mà de desacords en qüestions substantives.
Sudan	Les parts en conflicte (SAF i RSF) van acordar i signar la Declaració de Compromís per Protegir la Població Civil l'11 de maig. Va ser resultat de les “converses prèvies a la negociació” impulsades sota la mediació dels EUA i l'Aràbia Saudita a la ciutat de Jeddah (Aràbia Saudita) el 6 de maig. No obstant, malgrat la consecució d'aquesta declaració, les parts en conflicte van continuar perpetrant violència contra la població civil.
Sudan – Sudan del Sud	A nivell intercomunitari, durant l'any es van aconseguir diferents acords entre comunitats de la regió d'Abyei. D'una banda, les comunitats dinka ngok i dinka twic van acordar posar fi a les hostilitats, un alto el foc, el desplegament de forces de seguretat a les zones en disputa per tal de crear una zona d'amortiment i la llibertat de circulació entre les zones afectades per les tensions a la part meridional de la zona d'Abyei i a la part septentrional de l'estat de Warrap (Sudan del Sud). D'altra banda, les comunitats dinka ngok i miseriya van signar un acord que va incloure el cessament d'hostilitats, la llibertat de circulació, la necessitat de reactivar el comitè conjunt comunitari de pau i la continuació del diàleg de pau. L'acord es va assolir en el marc d'una conferència de pau entre les parts entre el 20 i 23 de març a Todach (zona d'Abyei).
Veneçuela – Guyana	A mitjans de desembre, poc després de l'escalada de la crisi diplomàtica que va provocar la celebració d'un referèndum per part del Govern veneçolà sobre el territori en disputa de l'Esequibo, els presidents de tots dos països es van reunir a Saint Vincent i les Grenadines i van subscriure la Declaració conjunta d'Argyle pel diàleg i la pau, en la qual es van comprometre a no amenaçar-se ni utilitzar la força mútuament; a abstenir-se d'intensificar el conflicte i a cooperar per evitar incidents sobre el terreny (i, en el cas que es produïssin, a comunicar-se immediatament entre si, i també amb CARICOM, la CELAC i el President del Brasil). Maduro i Ali també es van comprometre a establir una comissió conjunta dels Ministres d'Exteriors per tractar assumptes mútuament acordats; a continuar el diàleg sobre el contenciós; i a reunir-se novament al Brasil en els següents tres mesos. Finalment, es va acordar que qualsevol controvèrsia entre els dos països es resolrà de conformitat amb el dret internacional, inclòs l'Acord de Ginebra de 1966, però alhora Guyana va deixar clar el seu compromís amb el procés i els procediments de la Cort Internacional de Justícia per a la resolució de la controvèrsia fronterera.

el procés del lemen estaven en entredit per l'impacte regional de Gaza i l'escalada del Mar Roig. D'altra banda, en conjunt, durant l'any no es va aconseguir reactivar les negociacions d'alt nivell en escenaris com el Marroc-Sàhara Occidental, Rússia-Ucraïna i Xipre. Malgrat els retrocessos i dificultats en nombrosos processos, també hi va haver alguns escenaris en què

es van produir acostaments i avenços, com Moçambic, el Senegal (Casamance), Etiòpia (Tigré), les Filipines (NDF, MILF, MNLF), Tailàndia (sud) i l'Índia (Assam).

En aquest panorama global d'obstacles, l'increment de la polarització i divisions globals i la confrontació geopolítica van dificultar els esforços de construcció de

pau i van augmentar les aproximacions militars a les crisis. Conflictes amb gran capacitat d'irradació i travessats per dinàmiques de confrontació geopolítica, com Rússia-Ucraïna i Israel-Palestina, i la resposta a aquests va posar de manifest desafiaments com el creixent militarisme global, els dobles rasers, les divisions internacionals en les respostes, el creixent ús de la força per dirimir disputes i el debilitament del sistema multilateral.

Finalment, pel que fa a l'**agenda de gènere, pau i seguretat**, l'anàlisi dels diferents processos el 2023 confirma, com en anys anteriors, les dificultats i obstacles que enfronten les dones per participar en processos formals i per a la incorporació de la perspectiva de gènere en les negociacions. **No es van dissenyar mecanismes específics de participació per a les dones en la majoria de negociacions, i les qüestions de gènere i reconeixement dels drets de les dones i la població LGTBIQ+ va quedar fora de gran part de les agendes negociadores.** Van ser diversos els processos en què les dones van tenir l'oportunitat de participar, tot i que amb moltes limitacions, com en els casos de Somàlia-Somalilàndia, les Filipines, Colòmbia (ELN), Colòmbia (EMC), Colòmbia (FARC), Haití, Xipre, Geòrgia, Moldàvia. Organitzacions de dones de la societat civil del Sudan, Sèrbia-Kosovo, Xipre i el Iemen, entre d'altres, es van mobilitzar en demanda de diàleg i inclusió en els processos negociadors.

Tendències regionals

Àfrica

- Al llarg de l'any 2023 es van identificar 18 processos i negociacions de pau al continent africà, la qual cosa suposa pràcticament el 40% dels 45 processos de pau a nivell mundial.
- El reinici dels enfrontaments al nord de Malí entre les Forces Armades i els grups armats signataris de l'Acord de Pau d'Algèria del 2015 va posar en risc la continuïtat d'aquest.
- A Moçambic es va completar el procés de desarmament i desmobilització d'excombatents de la RENAMO previst en l'acord de pau de 2019.
- Es van produir avenços en la implementació de l'acord de pau del 2022 entre Etiòpia i les autoritats politicomilitars de Tigré, tot i que van persistir les atrocitats contra la població civil per part de les forces eritrees i de les milícies Fano.
- Enmig del clima de violència a la regió etíop d'Oròmia, es van iniciar converses de pau entre Etiòpia i el grup armat OLA a Zanzíbar (Tanzània), amb la facilitació de Kenya.
- Etiòpia, Egipte i Sudan van reprendre les converses sobre el contenciós de la Gran Presa del Renaixement Etíop (GERD), però no es van produir avenços en les diferents rondes negociadores.

- L'acord entre Etiòpia i Somalilàndia sobre un eventual futur reconeixement oficial de Somalilàndia va amenaçar amb desestabilitzar la Banya d'Àfrica i va frustrar el diàleg entre Somàlia i Somalilàndia.
- L'escalada de l'ofensiva del grup armat congolès M23 a l'octubre, recolzat per Rwanda, va provocar un increment de la tensió entre l'RDC i Rwanda i les iniciatives regionals per a una sortida negociada van fracassar.
- L'inici d'un nou conflicte armat al Sudan entre les Forces Armades Sudaneses (SAF) i el grup paramilitar Rapid Support Forces (RSF) va trencar les negociacions encaminades a aconseguir la transició política i instaurar un govern civil al país.

Amèrica

- A Amèrica hi va haver sis negociacions durant el 2023, el 13% del total mundial.
- A Haití, CARICOM va liderar les negociacions entre el Govern i organitzacions polítiques i socials opositores per mirar de forjar una transició més inclusiva, organitzar unes noves eleccions i fer front a la crisi política i de seguretat.
- Les negociacions de pau entre el Govern de Colòmbia i l'ELN van continuar enmig d'importants obstacles, però amb resultats rellevants com un acord d'alto el foc i el compromís de l'ELN de posar fi als segrestos econòmics.
- Per primera vegada en un procés de pau a Colòmbia es va nomenar una dona al capdavant de la delegació negociadora del Govern, amb la designació de Vera Grabe en les negociacions amb l'ELN.
- En paral·lel a les converses directes entre els Governos de Veneçuela i els EUA, Caracas i la Plataforma Unitària van assolir dos importants acords a mitjans d'octubre a Barbados, amb la facilitació de Noruega.
- Els presidents de Veneçuela i Guyana es van reunir directament a instàncies de CARICOM, CELAC i el Govern del Brasil per abordar l'escalada del contenciós territorial històric per la regió de l'Esequibo.

Àsia i el Pacífic

- A l'Àsia i el Pacífic hi va haver 10 processos de negociació, el 23% del total de casos al món.
- A les Filipines, després d'un parèntesi de sis anys, el Govern i l'NDF van signar un comunicat conjunt al novembre en el qual es comprometen a intentar resoldre el conflicte armat a través del diàleg.
- El Govern filipí va entaular negociacions amb les dues principals faccions de l'MNLF en relació a la plena implementació de l'Acord de Pau de 1996, la participació de l'MNLF en el govern de la regió de Bangsamoro o la reintegració de combatents del grup.

- Al sud de Tailàndia, el Govern i el BRN van signar un full de ruta, el BRN va acceptar que altres grups armats participin les negociacions, Malàisia va designar un nou facilitador i el Govern va nomenar un nou panell negociador.
- El Govern de Myanmar i el grup armat MNDAA van assolir un acord d'alto el foc al desembre que no va aconseguir posar fi a l'escalada greu de violència al país des del cop d'Estat del 2021.
- Corea del Nord i Corea del Sud van tancar la porta a qualsevol diàleg sobre la reunificació de tots dos països.

Europa

- Un 13% dels processos de pau al món el 2023 (sis dels 45 casos) van tenir lloc a Europa.
- Rússia i Ucraïna no van reprendre el 2023 les negociacions en l'àmbit políticomilitar, trencades l'abril del 2022, i el diàleg només va continuar en matèries limitades.
- Una ofensiva militar de l'Azerbaidjan a Nagorno-Karabakh va forçar l'èxode a la pràctica totalitat de la seva població i a la reintegració per la força de l'enclavament a l'Azerbaidjan.
- Malgrat avenços a principis del 2023, el diàleg entre Kosovo i Sèrbia va fer front a greus dificultats, per desacords de fons en temes substantius i pel deteriorament de la situació de seguretat al nord de Kosovo.

- En la majoria de processos a la regió, organitzacions de dones, activistes i expertes reclamaven i recomanaven més participació de dones en els mecanismes de diàleg, enfront de processos llargament estancats i amb deteriorament del context geopolític regional.

Orient Mitjà

- L'Orient Mitjà va ser escenari de cinc processos de pau i negociacions el 2023, una xifra que representa un 11% del total de casos a nivell mundial.
- Al llarg del 2023 van quedar en evidència les dificultats per reviure el pacte sobre el programa nuclear iranià, en un context d'impasse en les negociacions i creixents tensions entre les parts implicades.
- El 2023 una sèrie de factors van alentir expectatives sobre una oportunitat històrica per abordar el conflicte iemení, però a finals d'any les perspectives estaven en entredit per l'impacte regional de la crisi a Gaza i l'escalada al Mar Roig.
- Trenta anys després dels acords d'Oslo, la qüestió palestino-israeliana va tornar al centre de l'atenció internacional i fins a finalitzar l'any diferents iniciatives no havien aconseguit un alto el foc permanent.
- A Síria els diversos formats de negociació entre múltiples actors locals, regionals i internacionals no van oferir avenços per a una sortida política del conflicte.

